

Sygn. akt I C 134/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 lutego 2023 r.

Sąd Rejonowy w Gdyni I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR Małgorzata Nowicka-Midziak

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 15 lutego 2023 r. w G.

sprawy z powództwa H. K. (1)

przeciwko W. N.

o zapłatę

- zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 30 000 zł. (trzydzieści tysięcy złotych) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 30 lipca 2020r do dnia zapłaty;
- oddala powództwo w pozostałym zakresie;
- zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 108,85 zł. (sto osiem złotych osiemdziesiąt pięć groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia wyroku do dnia zapłaty;
- nakazuje ściąganie od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Gdyni kwotę 228,12 zł. (dwieście dwadzieścia osiem złotych dwanaście groszy) tytułem brakujących kosztów wynagrodzenia biegłego;
- nakazuje ściąganie od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Gdyni kwotę 926,48 zł. (dziewięćset dwadzieścia sześć złotych czterdzieści osiem groszy) tytułem brakujących kosztów wynagrodzenia biegłego.

Sygnatura akt I C 134/21

UZASADNIENIE

Powód H. K. (1) wniósł pozew przeciwko W. N. o zapłatę kwoty 70.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 10 września 2015 roku do dnia zapłaty tytułem zachowku po H. K. (2).

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że zmarła w dniu 27 lipca 2019r. H. K. (2) była jego matką, a babcią pozwanego. Postanowieniem z dnia 8 lipca 2020r. Sąd Rejonowy w Gdyni stwierdził, że spadek po H. K. (2) nabył w całości na podstawie testamentu pozwany. W skład spadku wchodziło mieszkanie położone w G. przy ul. (...) o wartości 280.000 zł. Pozwany wskazał, że do śmierci matki zajmował się nią, pielęgnował, robił zakupy, dbał o jej zdrowie i komfort, natomiast pozwany nigdy nie interesował się babcią, nie odwiedzał jej w miejscu zamieszkania, ani nie kontaktował się telefonicznie.

(pозew, k. 3-5)

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa. Przede wszystkim pozwany zakwestionował datę początkową roszczenia o odsetki, wskazując, że wezwanie do zapłaty zostało skierowane przez powoda, gdy trwało jeszcze postępowanie

spadkowe. Postanowienie spadkowe uprawomocniło się w dniu 11 sierpnia 2020 roku. W pozwie przy określeniu daty, od której powód domaga się odsetek wskazano datę 10 września 2015r., a więc datę, gdy H. K. (2) jeszcze żyła. Pozwany zakwestionował także podaną w pozwie wartość mieszkania, wskazując, że powód nie przedstawił żadnej wyceny. Pozwany wskazał także, że mieszkanie wchodzące w skład spadku zostało przez niego wykupione za życia spadkodawczyni.

(odpowiedź na pozew, k. 17-18)

W toku postępowania powód zmienił powództwo, ostatecznie żądając zapłaty odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 30 lipca 2020r. do dnia zapłaty.

(pismo procesowe powoda z dnia 22 lipca 2021r., k. 27-27v)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Spadkodawczyni H. K. (2) zmarła w dniu 27 lipca 2019r. W chwili otwarcia spadku zmarła była rozwiedziona, pozostawiła dwoje dzieci – syna H. K. (1) i córkę I. N..

(dowód: postanowienie Sądu Rejonowego w Gdyni z dnia 8 lipca 2020r. wraz z uzasadnieniem, k. 46-50, przesłuchanie powoda H. K. (1), płyta CD k. 138)

Testamentem notarialnym sporządzonym przez notariusza M. W. w dniu 11 lipca 1995r. (rep. A 5833/1995) H. K. (2) powołała do całości spadku swojego wnuka W. N..

(dowód: testament notarialny z dnia 11 lipca 1995r. k. 51)

Postanowieniem z dnia 8 lipca 2020r. wydanym w sprawie o sygnaturze akt VII Ns 1217/19 Sąd Rejonowy w Gdyni stwierdził, że spadek po H. K. (2), na podstawie testamentu notarialnego z dnia 11 lipca 1995r., otwartego i ogłoszonego w Sądzie Rejonowym w Gdyni w dniu 12 grudnia 2019r. w sprawie o sygnaturze akt VII Ns 1283/19, nabył w całości z dobrodziejstwem inwentarza pozwany W. N.. Postanowienie uprawomocniło się w dniu 11 sierpnia 2020r.

(okoliczności bezsporne ustalone w oparciu o: postanowienie Sądu Rejonowego w Gdyni z dnia 8 lipca 2020r. k. 8)

W skład spadku po H. K. (2) wchodziło jedynie prawo własności – stanowiącego odrębną nieruchomość – lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w G. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Gdyni prowadzi księgę wieczystą nr (...). Za życia H. K. (2) nie dokonywała żadnych darowizn.

(dowód: przesłuchanie powoda H. K. (1), płyta CD k. 138, przesłuchanie pozwanego W. N., płyta CD k. 138)

Postanowieniem z dnia 26 kwietnia 1995r. Sąd Rejonowy w Gdańsku zezwolił na likwidację, w tym przeniesienie własności oszczędności złożonych na książeczce mieszkaniowej (...) założonej dla W. N. wraz z odsetkami i premią gwarancyjną i przeznaczenie całej kwoty na wykup mieszkania w Spółdzielni Mieszkaniowej Na (...) przy ul. (...) w G. na nazwisko H. K. (2).

W dniu 14 lutego 1995r. H. K. (2) otrzymała przydział wyżej wskazanego lokalu na warunkach spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu. Przydział spadkodawczyni pokwitowała w dniu 26 czerwca 1995r.

Powód nie wykazał woli partycypowania w kosztach wykupu mieszkania.

W 2006r. nastąpiło przekształcenie użytkownika wieczystego gruntu na którym usytuowany jest budynek przy ul. (...) w prawo własności. W związku z bonifikatą, za przekształcenie spadkodawczyni zapłaciła kwotę 837,66 zł. W 2009r. doszło do przekształcenia spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu w prawo odrębnej własności lokalu.

(dowód: postanowienie Sądu Rejonowego w Gdańsku z dnia 26 kwietnia 1995r., sygn. akt VII R Nsm 191/95, k. 45, przydział do lokalu mieszkalnego z dnia 14 lutego 1995r., k. 92-93, pismo SM (...) z dnia 25 sierpnia 2006r., k. 94-95, pismo SM (...) z dnia 11 maja 2009r. k. 96, zaświadczenie (...), k. 122, kopia książeczki mieszkaniowej, k. 123-124, zeznania świadka I. N., płyta CD k. 88)

Wartość rynkowa nieruchomości lokalowej położonej w G. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Gdyni prowadzi księgę wieczystą nr (...) według stanu na dzień 27 lipca 2019r., a cen aktualnych wynosiła 233.500 zł.

(dowód: opinia biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości J. Ś., k. 148-186 wraz z opinią uzupełniającą, k. 208-209)

W 1998 roku H. K. (2) przeszła udar mózgu, na skutek czego miała prawostronny niedowład, problemy z mową i wymagała stałej pomocy. Początkowo, powód i jego siostra ustalili, że w dni powszednie spadkodawczynią będzie się zajmował powód, zaś w weekendy I. N.. Od momentu udaru spadkodawczyni poruszała się przy pomocy balkonika, a następnie wózka inwalidzkiego. Od 2016 roku powód sprawował opiekę nad matką naprzemiennie z siostrą co drugi tydzień. W tygodniu, w którym sprawowanie opieki nad matką spoczywało na powodzie, opiekował się matką, przynosił dla niej posiłki z baru. Emeryturą spadkodawczyni dysponowała I. N., która również regulowała opłaty za mieszkanie. Powód załatwił dla matki materac i łóżko przeciwoleżynowe. W opiece nad matką powodowi pomagała pielęgniarka Ż. G.. Powód zawoził matkę do lekarza w Instytucie (...) w G. na badania, gdzie pracował jako ratownik medyczny.

(dowód: przesłuchanie powoda H. K. (1), płyta CD k. 138, częściowo przesłuchanie pozwanego W. N., płyta CD k. 138, częściowo zeznania świadka I. N., płyta CD k. 88, zeznania świadka A. K., płyta CD k. 88, zeznania świadka Ż. G., płyta CD k. 88)

W 2016r. powód przeprowadził remont w łazienki w lokalu przy ul. (...), w tym wymienił wannę i pomalował ściany.

(dowód: przesłuchanie powoda H. K. (1), płyta CD k. 138, przesłuchanie pozwanego W. N., płyta CD k. 138)

W latach 2005-2012 pozwany W. N. pracował w Wielkiej Brytanii. W tym czasie odwiedzał babcię co 3-4 miesiące.

(dowód: przesłuchanie pozwanego W. N., płyta CD k. 138)

Na mocy umowy z dnia 25 sierpnia 2021r. pozwany zbył przedmiotowy lokal mieszkalny nr (...) położony w G. przy ul. (...) na rzecz swojej matki I. N. za kwotę 240.000 zł.

(dowód: umowa sprzedaży z dnia 25 sierpnia 2021r., k. 52-53)

Pismem z dnia 19 czerwca 2020r. pełnomocnik powoda wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 70.000 zł tytułem zachowku po H. K. (2) w terminie 7 dni od doręczenia wezwania. Pismo zostało doręczone pozwanemu w dniu 22 lipca 2020 roku.

(dowód: wezwanie do zapłaty z dnia 19 czerwca 2020r., k. 28-28v wraz z dowodem nadania, k. 29 i wydrukiem z portalu śledzenia przesyłek Poczty Polskiej S.A., k. 30-31)

Sąd zważył, co następuje:

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dowodów z dokumentów, dowodu z zeznań świadków Ż. G., A. K. i I. N., dowodu z przesłuchania stron, a także dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości.

Oceniając zgromadzony w niniejszej sprawie materiał dowodowy Sąd nie dopatrywał się żadnych podstaw do kwestionowania wiarygodności i mocy dowodowej dokumentów przedłożonych przez strony. Podkreślić bowiem należy, iż dokumenty w postaci postanowienia w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku, czy aktów notarialnych

mają charakter dokumentów urzędowych i w związku z tym korzystają one z domniemania autentyczności i zgodności z prawdą wyrażonych w nich oświadczeń, których w toku niniejszego postępowania żadna ze stron nie próbowała wzruszyć w trybie art. 252 k.p.c. Pozostałe dokumenty mające charakter dokumentów prywatnych (korespondencja stron, zaświadczenia (...), książeczka mieszkaniowa, dokumentacja związana z przydziałem i wykupem mieszkania) Sąd również uznał za prawdziwe i wiarygodne, nie dopatrując się żadnych śladów przerobienia, podrobienia czy innej ingerencji. Nadto, należało mieć na względzie, że autentyczność wyżej wskazanych dokumentów prywatnych nie była kwestionowana przez strony.

Jeśli natomiast chodzi o ocenę zeznań przesłuchanych w niniejszej sprawie świadków oraz stron, to wskazać należy, że nie było większych rozbieżności pomiędzy zeznaniami poszczególnych osób co do zakresu sprawowania opieki nad spadkodawczynią przez powoda i jego siostrę. Z zeznań tych bowiem jednoznacznie wynikało, że powód i I. N. sprawowali naprzemiennie opiekę nad matką. Natomiast sprzeczności w zeznaniach dotyczyły przede wszystkim finansowego udziału powoda w kosztach remontu czy utrzymania mieszkania zajmowanego przez spadkodawczynię. Powód i świadek Ż. G. zeznali, że dochodzący roszczenia z tytułu zachowku partycypował w kosztach remontu łazienki (m.in. wymiana wanny), a także robił zakupy i przywoził codziennie matce obiady. Natomiast, świadek I. N. co prawda potwierdziła, że w mieszkaniu wchodzącym w skład spadku były wykonywane drobne remonty (pomalowanie ścian, remont łazienki), lecz nie były one finansowane przez powoda. Jednocześnie, świadek wskazała, że zmarłej nie było stać na remonty. Nadto, I. N. zeznała, że powód nie ponosił kosztów zakupu leków czy najmu sprzętu medycznego, wskazując jednocześnie, że spadkodawczyni sama płaciła za nie sama. W ocenie Sądu, skoro w świetle zeznań I. N. remont został faktycznie wykonany, córka spadkodawczyni nie uczestniczyła w kosztach tego remontu, a spadkodawczyni nie miała wystarczających środków na remont, to kierując się zasadami logicznego rozumowania, należało uznać, że powód musiał dołożyć się do kosztów remontu. Odnośnie kosztów utrzymania, to w świetle zeznań stron nie ulega wątpliwości, że powód ponosił wydatki związane z zakupem obiadów na rzecz matki. Niewątpliwie nie ponosił kosztów opłat za mieszkanie, które były finansowane ze świadczenia emerytalnego spadkodawczyni.

Nadto, należało dać wiarę zeznaniom pozwanego i świadka I. N. odnośnie wykupu mieszkania ze środków złożonych na książeczce oszczędnościowej pozwanego, gdyż w tym zakresie zeznania te korelują z treścią przedłożonych dokumentów. Natomiast, za całkowicie gołosłowne należało uznać zeznania I. N. odnośnie „podbierania” przez powoda środków z emerytury spadkodawczyni na pokrycie kosztów wynagrodzenia pielęgniarki, będącej znajomą powoda. Podkreślić należy, że zeznania świadka w tym zakresie budzą wątpliwości o tyle, że zgodnie z zeznaniami pozwanego emeryturą dysponowała właśnie I. N.. Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy pozostawały podnoszone przez świadka I. N. okoliczności związane z jej osobistymi relacjami z bratem, gdyż są one irrelewantne w kontekście podniesionego przez pozwanego zarzutu nadużycia prawa.

Ponadto, za wiarygodny dowód w sprawie Sąd uznał opinię biegłego sądowego do spraw szacowania nieruchomości J. Ś.. W ocenie Sądu opinia złożona przez biegłego mająca formę operatu szacunkowego została sporządzona w sposób rzetelny, profesjonalny i z zachowaniem należytych standardów. Biegły logicznie uzasadnił wnioski do jakich doszedł, co pozwoliło Sądowi na prześledzenie toku myślowego biegłego i weryfikację prawidłowości wyceny pod kątem obowiązujących przepisów prawa dotyczących wyceny nieruchomości, a także zasad logicznego rozumowania czy wiedzy powszechnej. Nadto, w opiniach uzupełniających biegły w sposób rzeczowy, logiczny i przekonujący odniósł się do wszystkich zarzutów wniesionych przez stronę powodową, a tym samym obronił swoją opinię. Podkreślić należy, iż powód przede wszystkim kwestionował prawidłowość wyceny, wskazując, że biegły nie wskazał na jakiej podstawie ustalił wagę cechy standard/balkon (29 %) i położenie (8%). Nadto, zarzucił biegłemu, że przyjął wartość nieruchomości z dolnej granicy przedziału cen. Zdaniem powoda, biegły powinien cenę najniższą pominąć lub uzasadnić, że cena najniższa uzyskana ze sprzedaży nieruchomości nie była obciążona elementami, które nie odpowiadają założeniom opinii. Odnosząc się do zarzutów powoda, biegły J. Ś. wyjaśnił, że dobór wag cech rynkowych następuje w powiązaniu z próbką transakcji, która była wykorzystana w procesie wyceny. Skoro wszystkie lokale stanowiące nieruchomości porównawcze miały podobne położenie (strefa pośrednia G. – O. i O.), cecha ta nie odgrywała większego znaczenia w procesie wyceny. Z kolei, cecha standard, jak wskazał biegły nie oznaczała standardu wykończenia balkonu, lecz standard wykończenia wnętrza lokalu i występowanie lub nie balkonu,

bez rozdzielania na standard i balkon. Zdaniem biegłego, właśnie ta cecha była istotna w procesie podejmowania decyzji zakupowej, gdyż od standardu wykończenia zależy wielkość nakładów inwestycyjnych ponoszonych przez nabywcę. W przyjętej próbie transakcji nieruchomości porównawcze różniły się standardem wykończenia, co miało przełożenie na cenę transakcyjną. Odnosząc się natomiast do zarzutu dotyczącego ceny najniższej, biegły wskazał, że transakcje najniższe i najwyższe zostały przez niego odrzucone. Biegły wyjaśnił przy tym, że dane o transakcjach i o cechach nieruchomości pozwoliły stwierdzić, że na przyjętym rynku nieruchomości cena jednostkowa za 1 m² w próbie transakcji dla najtańszego lokalu wynosiła 3.873,07 zł, zaś dla najdroższego 6.850,64 zł. W związku z tym przyjęta przez biegłego cena jednostkowa 4.805,55 zł – w kontekście stanu lokalu (niski standard, niska jakość stolarki okiennej, awaryjna instalacja elektryczna, zawilgocone ściany) i wagi tej cechy nie wydaje się zaniżona.

Podstawę prawną powództwa stanowił przepis art. 991 § 1 i 2 k.c. Zgodnie z § 1 zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału (zachówek). W myśl art. 991 § 2 k.c. jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia.

Przechodząc do szczegółowych rozważań należy zauważyć, iż w niniejszej sprawie nie było sporu co do tego, że pozwany W. N. jest spadkobiercą testamentowym po H. K. (2). Okoliczność ta wynika również z przedłożonego odpisu postanowienia Sądu Rejonowego w Gdyni z dnia 8 lipca 2020r. wydanego w sprawie o sygnaturze akt VII Ns 1217/19 w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku po H. K. (2). Bezsporne było również, że powód H. K. (1) jako zstępny (syn) spadkodawcy należy do ustawowego kręgu osób uprawnionych do zachowku. Kluczowym dla rozstrzygnięcia kwestii wysokości zachowku było ustalenie kręgu spadkobierców ustawowych, którzy byliby powołani do dziedziczenia gdyby spadkodawca nie sporządził testamentu. Zgodnie z treścią art. 931 § 1 k.c. w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku. Skoro, w dacie śmierci spadkodawczyni była rozwiedziona (były mąż już nie żył) i pozostawiła dwoje dzieci, to w razie dziedziczenia ustawowego każdemu ze spadkobierców przypadłby udział w wysokości 1/2 części spadku. Zatem powód miał prawo do zachowku w wysokości 1/4 części spadku (1/2 x 1/2).

W dalszej kolejności należało ustalić substrat zachowku. Zgodnie z dyspozycją art. 993 k.c. substrat zachowku obejmuje czystą wartość spadku powiększoną o wartość darowizn i zapisów windykacyjnych. Ustalenie wartości stanu czynnego spadku następuje poprzez zestawienie i wycenę wszystkich praw (aktywów) należących do spadku, następnie – od tak ustalonej wartości stanu czynnego spadku – odejmuje się wartość stanu biernego (pasywów) spadku. Stosownie do treści art. 993 k.c. przy obliczaniu zachowku nie uwzględnia się zapisów zwykłych i poleceń, natomiast dolicza się do spadku darowizny oraz zapisy windykacyjne dokonane przez spadkodawcę. Czysta wartość spadku powiększona o darowizny doliczane do spadku tworzy substrat zachowku (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 24 stycznia 2018r., I ACa 878/17, L.). Podkreślić należy, iż doliczaniu do spadku podlegają wszystkie darowizny nieobjęte wyliczeniem zawartym w dyspozycji przepisu art. 994 k.c. Powyższe oznacza, że spadkobiercy oraz osoby uprawnione obowiązani są zaliczyć pomiędzy sobą wszystkie darowizny, niezależnie od okresu ich dokonania, natomiast wyjątki od tej zasady reguluje art. 994 k.c. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 26 stycznia 2017r., I ACa 816/16, L.). W niniejszej sprawie bezsporne było, że w skład spadku po H. K. (2) wchodziło jedynie prawo własności – stanowiącego odrębną nieruchomość - lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w G. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Gdyni prowadzi księgę wieczystą nr (...). Wartość tego składnika majątkowego Sąd ustalił na podstawie dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu wyceny nieruchomości. Stosownie do treści opinii – wartość tego prawa wynosiła 233.500 zł. Nie wykazano, aby doliczeniu do spadku podlegały jakiegokolwiek darowizny, nie udowodniono też istnienia długów spadkowych. Mając zatem na względzie ustaloną wartość majątku spadkowego, wysokość udziału spadkowego powoda przysługującego mu w razie dziedziczenia ustawowego, a także wysokość należnego zachowku (1/6) powód mógł domagać się zachowku w kwocie 58.375 zł.

Zważyć jednak należy, iż pozwany w niniejszej sprawie domagał się obniżenia należnego powodowi zachowku podnosząc m.in. zarzut nadużycia prawa podmiotowego. W judykaturze podkreśla się, że zastosowanie art. 5 k.c. nie jest wykluczone także do spadkowych praw podmiotowych (por. wyrok SN z dnia 11 lipca 2012r., I CSK 75/12, LEX nr 1311040), w tym nie jest wyłączone obniżenie wysokości należnej z tego tytułu sumy na podstawie art. 5 k.c. (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1981r., III CZP 18/81, OSNCP 1981 nr 12, poz. 228, L.). Wskazuje się przy tym, że ocena Sądu, czy żądanie zapłaty sumy odpowiadającej wysokości zachowku stanowi nadużycie prawa (art. 5 k.c.), nie powinna pomijać, że prawa osoby uprawnionej do zachowku służą urzeczywistnieniu obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma wobec swoich najbliższych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004r., IV CK 215/03, PiP (...)). Jednocześnie jednak dopuszcza się, że pozbawienie osoby uprawnionej zachowku na podstawie art. 5 k.c., jednakże tylko w sytuacjach wyjątkowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2001r., IV CKN 250/00, niepublikowany). Zastosowanie art. 5 k.c. nie może udaremniać celów przepisów o zachowku, a odwołanie do zasad współzycia społecznego winno raczej służyć ochronie zobowiązanego do zachowku w sytuacji, gdy jego wysokość będzie nadmierna np. w wyniku nagłych zmian ekonomicznych, czy innych niezależnych od spadkobiercy zjawisk wpływających na wartość spadku, np. jego kradzież (por. wyrok SA w Warszawie z dnia 11 października 2012r., VI ACa 611/12, L.). Nadto, wskazuje się, że nadużycie prawa przez żądanie zapłaty zachowku powinno być rozpatrywane przede wszystkim w kontekście stosunków istniejących w płaszczyźnie uprawniony - spadkobierca, zaś okoliczności występujące na linii uprawniony - spadkodawca nie są wprawdzie pozbawione znaczenia, ale mogą zostać uwzględnione tylko jako dodatkowe, potęgujące ocenę sprzeczności żądania zapłaty zachowku z zasadami współzycia społecznego. Zasadniczo bowiem wyłączenia prawa do zachowku, z uwagi na niewłaściwe postępowanie w stosunku do spadkobiercy, dokonuje on sam w drodze wydziedziczenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 7 kwietnia 2017r., I ACa 931/16, L.). Pozbawienie zachowku na podstawie art. 5 k.c. dopuszcza się w orzecznictwie jedynie wyjątkowo (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16 marca 2017r., I ACa 67/16, L.) np. w sytuacjach skrajnie rażącego negatywnego zachowania uprawnionego względem spadkodawcy albo tak drastycznie złej sytuacji zobowiązanego, że wykonanie uprawnienia do zachowku naraziłoby tego zobowiązanego na skrajny niedostatek bądź wręcz niesprawiedliwość.

Wobec zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie sposób uznać, aby na linii spadkodawca – powód zachodziły jakiegokolwiek okoliczności, które zasługiwałyby na negatywną ocenę w świetle zasad współzycia społecznego. W świetle zeznań przesłuchanych w niniejszej sprawie osób nie budzi wątpliwości, że powód utrzymywał poprawne stosunki z matką do końca jej życia. Gdy stan zdrowia H. K. (2) pogorszył się po przebytych udarach, powód wraz z siostrą (matką pozwanego) sprawowali opiekę nad spadkodawczynią. Początkowo, zgodnie z ustaleniami pomiędzy rodzeństwem w dni powszednie matką opiekował się powód, zaś w weekendy I. N.. Po przejściu siostry powoda na emeryturę, rodzeństwo zmieniło zasady opieki nad matką. Od tego czasu powód i jego siostra opiekowali się matką naprzemiennie co drugi tydzień. W opiece nad matką powodowi pomagała dyplomowana pielęgniarka Ż. G.. Zważyć należy, iż nawet wyjątkowo niechętna powodowi I. N. zeznała, że powód przynosił matce posiłki, a także załatwił materac czy też łóżko przeciwodleżynowe. Pozwany podnosił, że powód nie dokładał się do kosztów utrzymania matki, niemniej zauważyć należy, że emeryturą spadkodawczyni dysponowała I. N. i to ona z tego świadczenia regulowała opłaty za mieszkanie oraz pokrywała koszty utrzymania matki. Jak już wskazano powyżej, przy okazji oceny dowodów, powód wykonał remont łazienki w zajmowanym przez matkę lokalu. Reasumując tę część rozważań wskazać należy, iż relacje pomiędzy powodem a matką były poprawne, oboje łączyła silna więź rodzinna, o czym świadczyć może fakt sprawowania opieki przez powoda nad matką, czy spędzania z nią wspólnie świąt. Na linii spadkodawca – uprawniony do zachowku nie sposób dopatrzeć się żadnych okoliczności przemawiających za obniżeniem zachowku.

Jeśli natomiast chodzi o relacje powoda ze spadkobiercą (zobowiązanym do zachowku), to w świetle osobowego materiału dowodowego należało stwierdzić, że mężczyźni nie utrzymują ze sobą kontaktu ani relacji rodzinnych. Podkreślić przy tym należy, iż jedyny wartościowy składnik majątku spadkowego, jakim jest prawo własności lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w G. zostało wykupione za środki pochodzące z likwidacji książeczki mieszkaniowej założonej dla pozwanego. Przede wszystkim świadczy o tym treść postanowienia Sądu Rejonowego w Gdańsku z dnia 26 kwietnia 1995r. w przedmiocie zezwolenia na likwidację, w tym przeniesienia własności oszczędności złożonych

na książeczce mieszkaniowej (...) założonej dla W. N. wraz z odsetkami i premią gwarancyjną i przeznaczenie całej kwoty na wykup mieszkania w Spółdzielni Mieszkaniowej Na (...) przy ul. (...) w G. na nazwisko H. K. (2). O przeznaczeniu środków z książeczki mieszkaniowej na przekształcenie lokatorskiego prawa do lokalu na prawo własnościowe przesądza data odebrania przez spadkodawczynię przydziału, co zgodnie z przedłożonym dokumentem nastąpiło w dniu 26 czerwca 1995r. W zamian za sfinansowanie wykupu mieszkania z oszczędności pozwanego, spadkodawczyni powołała go do całości spadku. Świadczyć o tym może data sporządzenia testamentu notarialnego w dniu 11 lipca 1995r. Zwrócić przy tym należy uwagę, że mimo iż rodzina proponowała powodowi udział w sfinansowaniu przekształcenia dotychczasowego prawa lokatorskiego we własnościowe, ten odmówił. Stąd wynikał brak powołania go do spadku. Okoliczności związane z przekształceniem prawa do lokalu przemawiają za obniżeniem należnego powodowi zachowku. Niemniej nie uzasadniają całkowitego pozbawienia go tego prawa. Zważyć bowiem należy, iż pozwany sprzedał przedmiotowy lokal za kwotę 240.000 zł. Zatem posiada środki na pokrycie roszczeń o zachówek. Nie ulega także wątpliwości, że przedmiotowy lokal nie służy pozwanemu do zaspokajania jego potrzeb mieszkaniowych, nadto zważywszy, iż uzyskał znaczne środki ze sprzedaży mieszkania nie znajduje się w niedostatku.

Tym samym, po rozważeniu wszystkich przytoczonych powyżej okoliczności Sąd uznał, że nie ma podstaw do pozbawienia powoda w całości prawa do zachowku. Mając jednak na względzie, że jedyny wartościowy składnik majątkowy wszedł do majątku spadkodawczyni tylko dlatego, że środki pieniężne na przekształcenie prawa do lokalu pochodziły z książeczki mieszkaniowej pozwanego, Sąd obniżył zachówek do kwoty 30.000 zł.

Mając powyższe na względzie, na mocy art. 991 k.c., Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 30.000 zł. O odsetkach Sąd orzekł na mocy art. 481 § 1 i 2 k.c. i zasądził je od należności głównej od dnia 30 lipca 2020r. do dnia zapłaty. Jak wskazuje się w orzecznictwie w zobowiązaniu łączącym uprawnionego do zachowku i spadkobiercę należy dostrzec elementy zobowiązania bezterminowego, co oznacza, że określenie terminu spełnienia świadczenia pieniężnego w tym zobowiązaniu następuje w wyniku wezwania dłużnika (spadkobiercy) do zapłaty (art. 455 k.c.), a nie dopiero od dnia wyrokowania w przedmiocie uprawnienia do zachowku (por. wyrok SA w Warszawie z dnia 5 czerwca 2019 roku, VI ACa 38/18, L.). Zważyć należy, iż przed wniesieniem pozwu pozwany był wzywany do zapłaty zachowku pismem z dnia 19 czerwca 2020r., w którym wyznaczono 7 - dniowy termin do spełnienia świadczenia. Zważywszy, iż wezwanie zostało doręczone pozwanemu w dniu 22 lipca 2020 roku to termin do zaspokojenia roszczenia upłynął z dniem 29 lipca 2020 roku.

W pozostałym zakresie powództwo podlegało oddaleniu na podstawie wyżej wskazanego przepisu a contrario w zw. z art. 5 kc.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c., uznając, że powód wygrał niniejszy spór w 43 %, a pozwany w 57 %. Na poniesione przez powoda koszty składają się: opłata sądowa od pozwu (1.505 zł), z czego należy mu się zwrot 647,15 zł. Obie strony poniosły koszty zastępstwa procesowego w kwotach po 5.400 zł, z czego powodowi należy się kwota 2.372 zł, a pozwanemu 3.078 zł, zatem po skompensowaniu kosztów zastępstwa procesowego należało na rzecz pozwanego od przeciwnika przyznać kwotę 756 zł z tytułu kosztów zastępstwa procesowego. Z powyższego wynika zatem, że pozwanemu od powoda należy się zwrot kwoty 108,85 zł.

Nadto, art. 100 k.p.c. w zw. z art. 5 ust. 1 pkt 3, art. 8 ust. 1 i art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Gdyni kwotę 926,48 zł, a od powoda kwotę 228,12 zł tytułem brakujących kosztów opinii biegłego, które zostały tymczasowo wyłożone ze Skarbu Państwa. Zważyć należy, iż łączny koszt opinii biegłych wyniósł 2.154,61 zł. W świetle powyższych rozważań, mając na względzie stosunek w jakim każda ze stron uległa w sprawie, pozwany powinien partycypować w tych kosztach w kwocie 926,48 zł, zaś powód w kwocie 1.228,12 zł. Przy rozliczaniu należnych od powoda kosztów należało mieć na względzie, że część przypadających na niego kosztów została pokryta z zaliczki w kwocie 1.000 zł.